

**СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА**

Затверджую

Ректор Сумського НАУ

_____ В. І. Ладика

«_____» _____ 2022 р.

ЗВІТ

про роботу наукової бібліотеки

Сумського національного аграрного університету
за **2021** рік.

СУМИ-2022

1. Вступ

У 2021 році в роботі бібліотеки стало правилом використовувати не тільки напрацьовані позиції, а й відшукувати та запроваджувати інноваційні форми комунікації з користувачами. Карантинні обмеження і переведення навчального процесу на дистанційну форму змусили звернути увагу на важливість власної присутності в Інтернет-просторі щоб задовольнити інформаційні потреби віртуального користувача. Бібліотека постійно залишалася на онлайн-зв'язку зі своїми користувачами і в інтерактивному режимі продовжували спілкуватися та надавати консультації по телефону, електронною поштою, на сторінках в соцмережах.

В той же час, головна **мети** діяльності наукової бібліотеки Сумського національного аграрного університету залишалась незмінною: оперативне і якісне бібліотечне та інформаційне обслуговування користувачів.

Досягнення цієї мети забезпечувалося шляхом виконання наступних **завдань**:

- Формування фонду відповідно до напрямків навчального й наукового процесів університету та інформаційних потреб користувачів;
- забезпечення доступу користувачів до світових і вітчизняних наукових та освітніх ресурсів;
- забезпечення якісного й оперативного інформаційного обслуговування користувачів бібліотеки шляхом систематичного наповнення довідкового електронного апарату бібліотеки;
- надання безперебійного доступу до повнотекстових ресурсів власної генерації, що забезпечують інформаційну підтримку дистанційного навчання;
- розвиток сервісних послуг для обслуговування користувачів у віддаленому режимі;
- збереження та надання вільного доступу до результатів наукових досліджень науковців шляхом наповнення колекцій електронного репозиторію СНАУ;
- виховання у користувачів медіаграмотності та навичок самостійного пошуку та культури споживання інформації;
- пропаганда літературних творів вітчизняних та зарубіжних авторів і читання як способу проведення змістовного дозвілля;
- висвітлення діяльності бібліотеки шляхом забезпечення наповнення її web-сайту та сторінок соцмереж;
- методичне керівництво та співпраця з бібліотеками Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області.

2. Бібліотечні фонди

Станом на 31.12.2021 р. загальний фонд бібліотеки налічує **276 842** примірники документів різних типів, що становить **85 777** назв.

	К-сть примірників	Відсотки
<i>За видами</i>		
Книг	212887	76,9%
неопублікованих документів	177	0,06%
періодичних видань	55304	20,0%
електронних носіїв із записом	8105	3,0%
<i>За мовами</i>		
державною мовою	183758	66,3%
іноземними мовами	93084	33,7%
у т. ч. російською мовою	82817	30,0%
<i>За цільовим призначенням</i>		
наукових	61811	22,3%
навчальних	126568	45,7%
у т.ч. в електронній формі	8105	3,0%
літературно-художніх видань	12638	4,6%

3. Електронні ресурси

В сучасних умовах, коли оперативне задоволення інформаційних потреб здобувачів освіти є одним із головних показників ефективності діяльності бібліотеки, однією з головних функцій книгозбірні є надання безперервного доступу до повнотекстових ресурсів, що забезпечують інформаційну підтримку навчального процесу (як світових та вітчизняних, так і ресурсів власної генерації).

Вже протягом багатьох років бібліотека широко використовує в своїй роботі вітчизняні ресурси відкритого доступу, що надають суттєву допомогу в обслуговуванні користувачів-науковців. Банери усіх ресурсів для зручності користувачів бібліотека розмістила на своєму сайті. Це і повнотекстова база **«Наукова періодика України»** (формується Національною бібліотекою України ім. В. Вернадського), що забезпечує користувачів періодичними науковими виданнями, яких бібліотека не передплачує, й інші ресурси відкритого доступу, що містять повнотекстову патентну інформацію та навчальні видання. У звітному році бібліотека СНАУ також мала змогу на усіх АРМ для читачів надавати доступ користувачам до світових інформаційних ресурсів (**Scopus**, **ShienseDirect** та **Web of Science**).

Не зважаючи на вільний доступ науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти до повнотекстових ресурсів, одним із головних напрямків діяльності бібліотеки залишається створення і наповнення власних (бібліографічних) баз даних. Однією з фундаментальних БД є **електронний каталог** (далі – ЕК), що не тільки надає інформацію про бібліотечні фонди для користувачів, а й є основою для їх обслуговування в автоматизованому режимі. Протягом звітнього року ЕК поповнився всього на **2 150** записів і таким чином на кінець звітнього року об'єм становить **141 650** записів.

Незначна кількість записів, на які збільшився ЕК, відбулася тому, що бібліотекою у звітному періоді було отримано незначну кількість періодичних видань та дещо меншу заплановану кількість книг. В той же час, співробітниками бібліотеки систематично проводилося видалення записів на документи, що вилучалися з бібліотечного фонду.

Варто зауважити, що поточне редагування записів в ЕК, виправлення одруківок, а також внесення змістів наукових збірників, що видаються університетом, сприяють розширенню інформативності та більшій довірі до ресурсу. Протягом року до ЕК користувачі звертались 1 836 682 рази.

На жаль, у звітному році бібліотекою була згорнута робота у двох корпоративних проектах. Причиною цього стала відсутність передплати, або передплата лише незначної кількості видань бібліотеками-учасницями, що не дозволяє продовжувати обмін записами.

Вже протягом понад десятиріччя науковою бібліотекою СНАУ, що є головною бібліотекою Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області, забезпечується можливість представлення книгозбірням-учасницям своїх ЕК на платформі ЕК НБ СНАУ (безоплатний хостинг). Створивши таким чином *розподілений електронний каталог Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області*, ми надали можливість бібліотекам фахових коледжів, що входять в структуру СНАУ, іти в ногу з часом і мати власний інформаційний ресурс як важливу складову інформаційного забезпечення навчального процесу, а їх користувачам мати змогу оперативно отримувати інформацію про бібліотечні фонди. Протягом усього періоду функціонування даного проекту науковою бібліотекою СНАУ здійснюється адміністрування усіх баз даних та збереження інформації.

Бібліотека продовжувала наповнювати (по мірі надходження видань) окремі бази даних за видами видань: *Картотека авторефератів дисертацій; Картотека дисертацій; Фонд електронних документів* (повнотекстова). Ці БД створені для зручності користувачів.

Одним із ключових напрямків діяльності бібліотеки із забезпечення користувачів повнотекстовими інформаційними ресурсами залишається БД **«Електронна бібліотека»**, що станом на кінець звітного року нараховує майже **13** тис. повних текстів документів. Варто зауважити, що в умовах дистанційної освіти вона є найбільш перспективною базою даних для інформаційного забезпечення наукового та навчального процесу в університеті. Протягом звітного року ЕБ поповнилася на **1285** документів.

Одним із важливих елементів обслуговування користувачів є **база даних читачів**. Саме ця база є обов'язковою умовою здійснення у бібліотеці автоматизованої книговидачі, а також забезпечує користувачам доступ до повних текстів ЕБ. У звітному році цій базі створено **849** електронних формулярів користувачів; систематично здійснювалось редагування.

Сайт бібліотеки

В сучасному суспільстві сайт для бібліотеки є інформаційною вітриною, а його наповнення залишається одним із першочергових напрямків роботи книгозбірні. А в умовах дистанційної освіти наявність web-сайту стала запорукою повноцінного забезпечення інформаційних потреб користувачів університетської бібліотеки, адже саме сайт став посередником між нею і читачами.

Сайт НБ СНАУ (<http://library.snau.edu.ua>) містить всю необхідну інформацію про діяльність бібліотеки та її основні послуги. Це й перелік періодичних видань, що передплачує бібліотека, план її роботи на найближчий місяць, який інформує користувачів про всі масові заходи та книжкові виставки, віртуальні виставки нових надходжень тощо. Тут також представлені біобібліографічні покажчики, складені працівниками бібліотеки, можна скористатися онлайн-сервісом для визначення індексу УДК до наукових праць. Сайт пропонує користувачам перелік ресурсів для наукової й навчальної діяльності, є лінки на портали вітчизняних бібліотек і повнотекстові сайти періодичних видань, світових інформаційних ресурсів тощо. На сайті присутня й цікава інформація про книги, читання, краєзнавство тощо.

Умови дистанційної освіти спонукають навчальні бібліотеки використовувати усі можливі шляхи для поширення навчальної інформації через мережу інтернет. Одним із таких шляхів є і *соціальні мережі* «Facebook», «Instagram». Це дає можливість ширше пропагувати бібліотечний фонд, надавати інформацію потенційним користувачам, ділитись з віртуальними користувачами своїми успіхами та досягненнями. У звітному році продовжувалось неформальне спілкування з читачами на сторінках бібліотеки в цих соцмережах.

Електронний репозиторій

Робота над наповненням *Електронного репозиторію СНАУ* (<http://repo.snau.edu.ua>) уже надійно увійшла до переліку основних напрямків роботи бібліотек ЗВО. Адже архіви відкритого доступу не тільки є засобом для забезпечення відкритості наукової діяльності університету, сприяє підвищенню престижу та рейтингу науковців й університету загалом у світовому інформаційному просторі, а й є додатковим ресурсом для забезпечення навчального процесу. І кількість відвідувань даного ресурсу у звітному році (360 211) свідчить про його актуальність.

Станом на кінець звітнього року репозиторій налічує **9 391** електронний документ, із них **1 173** було внесено у звітному році.

4. Комплектування бібліотечного фонду

2021 рік для наукової бібліотеки у плані надходження видань був менш вдалим за попередні. Протягом року до бібліотеки надійшло лише **2355** прим. видань (всього **1760** назв) на загальну суму **300224,25 грн.** (з них бюджетних

– **149575,0 грн.**, позабюджетних – **150649,25 грн.**). Оформлена передплата періодичних видань на 2022 р. на суму **84987,24 грн. (72 назви)**.

У звітному році за бюджетні кошти (шляхом тендерних закупівель) було придбано **490** примірників документів (середня вартість їх 300,00 грн.). Відбір літератури для придбання до бібліотечного фонду здійснювався на основі вивчення тематики наукової та навчальної діяльності університету, враховувався й показник книгозабезпечення навчальних дисциплін профільною літературою. Вже вдруге в університеті проводиться Всеукраїнський (національний) конкурс наукових та навчальних видань «Відкрита наука, сталий розвиток та інноваційні агротехнології», за умовами до бібліотеки було передано **294** примірники навчальних і наукових видань. Окрім цього, джерелами поповнення бібліотечного фонду традиційно залишались дарунки організацій, приватних осіб, авторів (всього **880** примірників). На жаль, у звітному році збереглася тенденція до зменшення кількості видань з книгообміну - **5** примірників та надходження документів на електронних носіях – **574** примірників.

Протягом 2021 р. із загального фонду бібліотеки вибув **6 876** примірників документів (переважно застарілі та зношені видання).

Обмінний фонд

Протягом звітного року з обмінного фонду іншим бібліотекам не було передано жодного видання. Таким чином, станом на кінець звітного року обмінний фонд, до якого входять здебільшого дублетні видання, нараховує **325** примірників. Не відбувалося також наповнення обмінного фонду.

5. Обслуговування користувачів

Не зважаючи на широку доступність навчальної та наукової інформації у мережі інтернет, студенти і науковці все ж надають перевагу надійним джерелам інформації – книзі, а тому бібліотечне обслуговування користувачів творами друку залишається одним із найголовніших напрямків роботи бібліотеки ЗВО.

На жаль, у звітному році карантинні обмеження та перехід ЗВО на змішану форму навчання об'єктивно спричинили проблему з виконанням планових показників щодо кількості користувачів, виданих документів, проведених масових заходів. Протягом року у звичайному режимі бібліотека працювала не всі місяці, але працівники різними формами і методами забезпечували інформаційний супровід навчального процесу, вона була посередником між зростаючим потоком інформації та її користувачами.

Основне завдання на абонементних та в читальних залах полягало в забезпеченні повного якісного і оперативного бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування користувачів.

Бібліотека в своїх структурних підрозділах обслуговує користувачів таких категорій:

- науковці, викладачі (408)
- спеціалісти (52)

- студенти денної та заочної форм навчання (5844)
- інші (31).

У звітному році кількість користувачів (за єдиним реєстраційним обліком) склала **6 336**, що більше ніж планувалося, але менше, ніж попереднього року. Але через карантинні обмеження та запровадження дистанційної освіти зменшилась кількість обслужених усіма підрозділами **14 312** (заплановано було 15500).

Спостерігається і незначне зменшення кількості виданих документів – **474 237** (замість запланованих 485 000), та кількості відвідувань – **115 000** (заплановано 144 000).

Протягом року користувачів усіх категорій обслуговували на 4 абонементів, в 4 читальних залах, 1 залі електронних видань. У звітному році нарешті вдалося розпочати книговидачу в автоматизованому режимі на абонементі № 2, де був встановлений сканер для зчитування штрих-кодів. Тепер на усіх абонементів бібліотеки здійснюється автоматизоване обслуговування користувачів.

Як і в попередні роки, працівники абонементів планували та частково здійснювали роботу серед користувачів з виховання культури читання, дбайливого ставлення до книги. Для удосконалення обслуговування користувачів використовувались як традиційні, так і нові форми роботи: виставки-хронології, перегляди літератури, експозиції книжкових видань, презентації до знаменних та пам'ятних дат на головному моніторі університету та на радіо, використання мультимедійної техніки при проведенні масових заходів.

Читальні зали бібліотеки протягом року традиційно проводили бібліотечне обслуговування студентів усіх факультетів, науково-педагогічних працівників, аспірантів, співробітників університету. Читальні зали планували значну масову роботу, але виконати її вдалося частково через карантинні обмеження та переведення навчального процесу на дистанційну форму. В той же час, варто зауважити, що бібліотека завжди була готова до відміни карантинних заходів та готувала відкриті перегляди, книжкові виставки, тематичні полиці.

Зала електронних видань окрім обслуговування користувачів електронними документами проводила ще й обслуговування студентів усіх факультетів і викладачів пареровими навчальними виданнями іноземними мовами.

Щоб якнайповніше задовольнити запити користувачів у виданнях, яких немає у бібліотеці, бібліотекою СНАУ пропонувалися послуги **МБА**. Зараз послуги МБА значно витісняються електронними носіями інформації, Інтернет. Але варто відзначити що і у цієї послуги є свої користувачі:

- кількість абонентів МБА, ЕДД – 3
- кількість документів, отриманих з інших бібліотек – 16
- кількість виданих документів іншим бібліотекам – 29.

Спостерігалась активізація послуги з електронної доставки документів (*ЕДД*): протягом карантинного періоду бібліотекою було надіслано користувачам 614 сторінок електронних копій документів.

Той період, коли навчальний процес в університеті відбувався дистанційно і відвідуваність бібліотеки дещо знижувалась, співробітниками був використаний для роботи з бібліотечними фондами. У системі заходів із контролю за збереженням фондів була здійснена інвентаризація документів абонементу наукових видань.

Окрім цього, продовжувалась реорганізація книжкового фонду абонементу наукових видань. Виконаний значний обсяг робіт щодо перерозподілу та впорядкування книжкового фонду підрозділу. Значну частину фонду (переважно застарілі та дублетні видання) перенесено до додаткового книгосховища. Це дало можливість зробити актуалізацію фонду абонементу наукових видань, розширити міждяння та здійснити нову розстановку книг після переведення фонду з ББК на УДК. Ця робота зайняла значну частину робочого часу, оскільки перенесений фонд склав близько 36 тис. одиниць. Традиційно проводилася значна робота з організації та збереження книжкового фонду співробітниками абонементів № 2 та № 3.

Як і в попередні роки, значна увага приділялася роботі із запобігання читацької заборгованості. В роботі використовувались традиційні форми та методи: проведення бесід з першокурсниками про правила користування бібліотекою та відповідальність за збереження книг, надсилання листів-нагадувань студентам-боржникам, надсилання списків студентів-боржників у деканати, нагадування користувачам про заборгованість телефоном. Провели *реверс-акцію* «Читачі і книги: повернення в бібліотеку».

13. Культурно-просвітницька робота

Значне місце в діяльності відділу посідала культурно-просвітницька робота, метою якої було виховання культури читання, духовного розвитку особистості, формування у студентів національної свідомості, активної громадянської позиції, моральних якостей, духовної зрілості та любові до свого рідного краю і його спадщини, популяризація знань з питань сільськогосподарського виробництва, економіки і права та інших дисциплін що вивчаються в університеті.

І хоча карантинні обмеження і переведення навчального процесу в університеті на дистанційну форму завадили виконанню деяких запланованих заходів, бібліотека все ж завжди була готова до прийому

відвідувачів: систематично оновлювалися експозиції книжкових видань, тематичні виставки до визначних дат. До уваги читачів завжди були готові найрізноманітніші форми книжкових виставок та тематичних полиць: виставки-хронології, виставки-вітрини, перегляди літератури, експозиції книжкових видань, тижні періодичних видань тощо. У той період, коли робота відбувалась у звичному режимі, бібліотекою проводилися заходи для невеличких груп: відеолекторії, виставки-поради, виставки-заклики, відкриті майданчики, огляди, бесіди тощо.

На виставках були представлені видання різноманітні за темами та змістом: важливих питань економіки, історичної тематики, виробничих процесів, наукової та культурної спадщини, проблем виховання та поведінки людини в суспільстві, нових досягнень в освіті та сільському господарстві.

Улюбленим для читачів став вільний майданчик *«Вибери книгу собі сам»*, на якому були представлені книжкові виставки художньої літератури циклу *«Пори року»*: *«Весняна палітра книг»*; *«Літо на книжкових островах»*; *«Володарює осінь золотава»*; *«Книжкова завірюха»*.

Відзначаючи 30-у річницю Незалежності України організували наступні заходи:

- *«Через Крути – до майбутнього»*: виставка-пам'ять до Дня пам'яті Героїв Крут;
- *«Їх подвигу не стихне слава»*: патріотичний діалог з молоддю;
- *«В книжковій пам'яті історія держави»*: огляд художніх творів;
- *«Борці за волю України»*: перегляд відеороликів до Дня Героїв з подальшим обговоренням за чашкою кави;
- *«Країнами Євросоюзу»*: заочна подорож до Дня Європи;
- *«Українські вишиванки наче райдуги світанки»*: виставка-інсталяція;
- *«Все це моя країна із гордим ім'ям «Україна»*: ілюстративна виставка до Дня Незалежності України;
- *«Миті історії української незалежності»*: експозиція видань;
- *«Прапорові барви»*: розкрита полиця до Дня прапора;
- *«Прапор сонячно-блакитний, прапор України, рідний, заповітний»*;
- *«Сумщина в літописі Незалежної України»*: тематична виставка;
- *«Захисник Вітчизни – гордість народу»*: патріотичний діалог з молоддю;
- *«Наш дух не зламати, свободу не вбити»*: хвилина-спомин біля книжкової виставки до Дня вшанування подвигу студентів, які відстоювали європейський вибір життя.

Інформували користувачів про ювілейні дати письменників:

- *«Іван Франко – геній української думки»*: персональна полиця до 165-ї річниці від дня народження;

- «*Великий майстер*»: полиця-персоналія до 130-ї річниці від дня народження М.О. Булгакова, видатного письменника і драматурга;
- «*Василь Шкляр: з правдою по життю*»: книжкова виставка-вітання до 70-річчя Василя Шклера, українського письменника, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка;
- «*Я жива! Я буду вічно жити*»: виставка-персоналія до 150-ї річниці від дня народження Л. Українки, видатної поетеси, громадської діячки;
- «*Думи Кобзаря житимуть вічно*»: ілюстративна виставка до дня народження Т.Г. Шевченка, українського поета, художника, мислителя.

Особливу увагу приділяли подіям що пов'язані з життям та діяльністю особистостей, які внесли вагомий вклад у становлення та розвиток нашого університету та сільськогосподарської науки, всіляко пропагували праці наших викладачів:

- «*Людина в світі законів*»: перегляд до Дня юриста;
- «*Квітне врожайми земля українська*»: перегляд до Дня працівників сільського господарства;
- «*Земле моя, всеплодюча мати*»: перегляд до Всесвітнього дня ґрунтів;
- «*Ветеринарна медицина на допомогу тваринництву*»: виставка до Дня працівників ветеринарної медицини;
- «*Будівельна галузь України: сучасні тенденції розвитку*»: перегляд до Дня будівельника;
- «*Бухгалтерія в сучасному світі*»: виставка-перегляд до Дня бухгалтера;
- «*Розвиток науки в працях вчених СНАУ*»: перегляд літератури до Дня науки;
- «*Український ліс: збережемо і примножимо*»: виставка-заклик до Міжнародного дня лісів.

Рекламуючи книги, що були представлені на *Всеукраїнському конкурсі наукових і навчальних видань «Відкрита наука, сталий розвиток та інноваційні агротехнології»*, працівники відділу організували серію відкритих переглядів «Сучасна наука та освіта».

До Всеукраїнського дня бібліотек розробили та провели гру-бібліоквест «*Знання в книгах – книги у бібліотеці*». До 80-ї річниці Бабиного Яру провели відеолекторій «*Бабин Яр*» та організували тематичну полицю.

Значну роль у організації книжкових виставок, експозицій відіграють запити користувачів, обумовлені навчальним процесом і програмами, а також темами, які цікавлять і хвилюють наших користувачів.

Наступні заходи були організовані на допомогу навчальному процесу:

- «*Землевпорядкування в умовах земельної реформи*»: виставка-перегляд;
- «*Журнальний майданчик цікавих новинок*»: виставка нових надходжень;
- «*World Milk Day*»: виставка-перегляд;

- *«Науковий потенціал України»*: перегляд літератури;
- *«На допомогу навчальному процесу»*: викладка видань;
- *«Книга – Ваш порадник і вчитель»*: книжкова виставка;
- *«Енергетика в сільському господарстві»*: огляд літератури;
- *«Точна інформація – статистика»*: розкрита полиця.
- *«Новинки до нового навчального року»*.

Для популяризації рідної мови, формувань навичок застосування знання мови у навчанні та практичній діяльності для користувачів були організовані книжкові виставки та експозиції:

- *«Криниця рідного слова»*: перегляд до Дня української писемності та мови;
- *«Словники – ваші помічники у навчанні»*: огляд видань;
- *«І сонцем слово українське засіяє»*: ілюстративна виставка до Дня української писемності та мови;
- *«Витоки слов'янської писемності»*: ілюстративна виставка до Дня слов'янської писемності та культури.

Виставки прикрашали айстоперами, бібліоміксами, вишитими рушниками та композиціями з квітів тощо.

Бесіди і огляди біля книжкових виставок та тематичних полиць користувались особливою увагою, тому що були актуальні, інформували користувачів про нові надходження, популяризували видання різної тематики. Ця надзвичайно дієва комплексна форма є популярною серед різних груп користувачів.

Інформацію про книжкові виставки та інші заходи розмішували на сайті бібліотеки та на сторінках у соціальних мережах.

До наукових конференцій та круглих столів що проходили в конференц-залі бібліотеки організовували викладки та перегляди літератури.

Віртуальні виставки

Протягом звітнього року співробітниками бібліотеки було підготовано **10** віртуальних виставок, що орієнтовані на віддалених користувачів та інформують переважно про нові надходження до бібліотечного фонду. З усіма ними можна ознайомитися на сайті бібліотеки.

7. Довідково-інформаційне обслуговування

Довідково-інформаційна діяльність бібліотеки є важливим елементом наукової і навчальної інфраструктури СНАУ, головним завданням якого є створення високоякісного та високотехнологічного інформаційно-освітнього середовища. Робота включає в себе виконання довідок за запитами користувачів, проведення бібліографічних консультацій, бібліографічне інформування (у т. ч. у системі ВРІ/ДОК), укладання біобібліографічних покажчиків, тематичних списків літератури за заявками науковців,

проведення бібліотечно-бібліографічних занять та екскурсій по бібліотеці з користувачами.

У звітному році з причини довготривалого перебування навчального процесу на дистанційній освіті відбулося зменшення загальної кількості виконаних довідок (було виконано **657** довідок різного типу, з них **204** тематичних). В автоматизованому режимі було виконано 126 довідок. Також користувачам було надано **1920** консультацій щодо методики користування електронними ресурсами бібліотеки та світовими інформаційними ресурсами.

Кожного разу, при виконанні довідок, працівниками інформаційно-бібліографічного відділу та іншими співробітниками бібліотеки проводилися індивідуальні консультації з питань користування електронними ресурсами бібліотеки. Тому значна більшість наших користувачів володіє необхідними навичками і веде пошук інформації самостійно.

У звітному році також надавалась допомога науковцям та студентам у визначенні індексів УДК. Таких звернень за рік було 104 та за індексовано 126 документів.

Співробітники інформаційно-бібліографічного відділу ведуть активну роботу з інформаційного забезпечення користувачів. Основним завданням такого інформування є оперативне забезпечення науковців університету оперативною цілеспрямованою інформацією. Для цього створена і успішно функціонує інформаційно-сервісна служба «Бібліотека - науковцям», яка співпрацює з абонентами у системі ВРІ/ДОК. Кількість абонентів та кількість тем у нас залишилася на рівні минулого року. Кількість абонентів ДОК – 5, кількість тем ДОК – 10. Кількість абонентів ВРІ – 100, кількість тем ВРІ – 150. Для уточнення інформаційних потреб користувачів, працівниками відділу були складені таблиці предметів, які читають викладачі кожної кафедри, а також теми їхніх наукових досліджень (створено 84 файли). Впродовж року здійснювалось постійне інформування абонентів про нові надходження до бібліотеки та про джерела, які є у фонді і містять потрібну для науковців інформацію. Всі повідомлення надсилалися електронною поштою. Всього було надіслано 975 повідомлень.

Для посилення інформаційної функції бібліотеки у звітному році було проведено 10 «Днів інформації про нові надходження до бібліотеки», що включали в себе організацію виставок новопридбаної літератури, проведення бібліографічних оглядів, бесід біля виставок та консультацій.

На ефективне забезпечення навчально-виховного процесу спрямована тісна співпраця бібліотеки з кафедрами університету. Найбільш успішно і повно цьому сприяє проведення «Днів кафедр», де для викладачів організовуються виставки навчальної та наукової літератури, проводяться бібліографічні огляди, консультації з питань користування електронними ресурсами бібліотеки, складання списку використаних джерел, визначення авторського знаку та індексу УДК, комплектування фонду бібліотеки з профілю кафедри. На жаль, більшу частину звітного року, у зв'язку з пандемією, викладачі працювали дистанційно і спілкування з ними

підтримувалося лише через електронну пошту. Тому кількість проведених «Днів кафедр» була зменшена. Із запланованих 43 заходів було проведено 15.

Також у звітному році було проведено «День фахівця» для слухачів Центру підвищення кваліфікації, перепідготовки, удосконалення керівних працівників і спеціалістів, де була організована виставка літератури, проведена екскурсія по бібліотеці та консультації з питань користування електронними ресурсами бібліотеки, а для аспірантів, які навчаються в СНАУ, - «День аспіранта».

Для ознайомлення читачів з репертуаром художньої літератури, яка є в нашій бібліотеці, для спонукання читати цю літературу, бібліографами поповнювалась рубрика на сайті бібліотеки – «Таємниці книжкових полиць». Також для користувачів систематично надавались інформаційні повідомлення до рубрик «Екологічна просвіта», «Краєзнавство» та «Академічна доброчесність» (всього 25 повідомлень), оновлювалась актуальною інформацією рубрика «Академічна доброчесність». Уся ця інформація публікувалась як на сайті бібліотеки, так і в соціальних мережах.

Бібліографічні покажчики

Важливим аспектом функціонування бібліотеки СНАУ є науково-бібліографічна діяльність. Співробітники ІБВ докладають чимало зусиль для підготовки і укладання бібліографічних посібників. За минулий рік було підготовлено 2 біобібліографічних покажчика: **«Тарельник В'ячеслав Борисович»** та **«Яковлев Валерій Федорович»**. Обидва вони представлені в електронному вигляді на сайті бібліотеки та в репозиторії університету. Завершується підготовка електронного варіанту бюлетеня *«Наукові праці викладачів СНАУ за 2020 рік»*.

Вже стало традицією знайомити користувачів з новими надходженнями до бібліотеки, тому щоквартально складалися «Бюлетені нових надходжень до бібліотек Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області». Усі вони розміщені на сайті бібліотеки.

Як і у попередні роки, для окремих користувачів-науковців систематично складались, як за індивідуальними запитами, так і рекомендаційні тематичні списки літератури, що надсилалися електронною поштою.

Формування інформаційної культури користувачів

Формування інформаційної культури користувача – важливий напрямок діяльності бібліотеки. Для вільного орієнтування в інформаційних масивах і уміння використовувати у своїй навчальній діяльності всі наявні електронні ресурси бібліотеки, зі студентами першого курсу обов'язково проводилися заняття з основ інформаційної культури (всього 25 занять, 50 годин). Заняття були проведені зі студентами усіх факультетів у конференц-залі бібліотеки з демонстрацією методики пошуку на великому екрані. Також обов'язковою частиною заняття є екскурсія по бібліотеці. Такі ж екскурсії та

заняття-інструктажі з користування електронними ресурсами бібліотеки проводилися протягом року для студентів старших курсів за проханням кураторів груп.

8. Науково-дослідна робота та науково-методична робота

Протягом більш ніж десятиліття співробітниками ІБВ НБ СНАУ проводиться робота щодо наповнення фонду біобібліографічних покажчиків серії «Біобібліографія вчених Сумського НАУ». Станом на кінець 2021 року їх кількість становить 19 примірників. Основною метою укладання таких покажчиків є створення інформаційної бази для багатовекторних досліджень історії науки, поширення знань, формування наукових поглядів молодих науковців та збереження для наступних поколінь відомостей про представників наукової еліти СНАУ.

Безперечно, бібліотека зацікавлена, щоб нашою інтелектуальною продукцією скористалося якомога більша кількість користувачів. Тому наразі актуалізувалося питання поширення інформації про біобібліографічні покажчики та їх активне рекламування. Така реклама повинна нести інформаційні, просвітницькі, науково-дослідні, освітні та довідкові функції, тобто сприяти, перш за все, особистісному зростанню користувачів.

На сьогодні наша бібліотека активно просуває свою поліграфічну продукцію до своїх потенційних користувачів за допомогою реклами, що, без сумніву, має позитивні результати: ознайомлення викладачів і студентів з працями науковців та залучення вчених до популяризації власних праць.

Реклама покажчиків проводиться різними методами. Перш за все, інформація про кожне нове видання відображається у стрічці новин бібліотеки в соціальних мережах, що дає змогу усім зацікавленим швидко і оперативно ознайомитися з новим інформаційним продуктом.

Електронні версії біобібліографічних покажчиків обов'язково розміщуються на сайті бібліотеки у рубриці «Видання бібліотеки» та в колекції «Видання бібліотеки СНАУ» університетського репозитарію, що демонструє науковий потенціал навчального закладу, сприяє науково-дослідницькому процесу.

У тих випадках, коли була змога опублікувати покажчик у паперовому варіанті, один примірник обов'язково передаємо в фонд музею СНАУ. Музей відвідують не лише студенти і викладачі, але і гості університету, увагу яких обов'язково звертають на наукові досягнення вчених, про які можна дізнатися з покажчиків.

Інформація про біобібліографічні покажчики завжди надається користувачам при проведенні «Дня аспіранта». Аспірантам ми рекламуємо не лише власні видання, а також і видання інших бібліотек. Для деяких молодих науковців така інформація є особливо цінною.

Співробітники ІБВ активно проводять екскурсії до бібліотеки, заняття з інформаційної культури зі студентами різних курсів. Під час таких занять та екскурсій іде розповідь і про довідковий фонд бібліотеки та рекламуються

біобібліографічні покажчики. Студентам завжди цікаво дізнатися про своїх викладачів та їхню наукову діяльність.

Користувачі, які звертаються у відділ за консультацією, отримують вичерпний перелік інформаційних джерел, які має бібліотека. Якщо ж тема запиту перегукується з науковими дослідженнями вченого, про якого укладений покажчик, то до переліку джерел додається також інформація і про даний покажчик.

Потрібно додати, що у відділі існує постійна інформаційна зона, де рекламуються біобібліографічні покажчики. Ці видання також часто використовуються при організації тематичних книжкових виставок, що дає можливість їх безпосереднього перегляду.

Таку рекламнокомунікативну діяльність інформаційно-бібліографічного відділу можна охарактеризувати як процес інформування реальних та потенційних користувачів про склад довідкового фонду та інформаційну продукцію бібліотеки.

Також працівники бібліотеки брали участь у наукових заходах:

- VII Науково-практичній *online* конференції **«Бібліотечна справа у сучасних інформаційно-комунікативних процесах: тенденції та перспективи»** (19-25 квітня 2021 р.). На конференцію підготована доповідь: Білошапою С. В. **«Репозитарій Сумського НАУ як засіб популяризації доробок науковців: аналіз за результатами анкетування»** (посилання на статтю: <https://conf.oa.edu.ua/index.php/libconf/libcon202104/paper/view/299/83>);
- Науково-практичній конференції **«Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра»** (17 листопада 2021 р., м. Київ). На конференцію підготована доповідь: к.і.н. Комликовою Г. І. **«Трансформація інформаційно-бібліотечного сервісу бібліотеки Сумського НАУ до викликів сьогодення»** (готується до друку).

Науково-методична робота бібліотеки

Відповідно до «Положення про об'єднання сільськогосподарських бібліотек Автономної Республіки Крим та областей України» (Мінагрополітики України, 2002 р.) Наукова бібліотека Сумського НАУ є головною бібліотекою та методичним центром Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області. До складу об'єднання входять бібліотеки Глухівського агротехнічного інституту, Сумського, Роменського, Путивльського, Охтирського та Маловисторопського фахових коледжів, що входять в структуру Сумського НАУ, а також науково-дослідних установ області, де вже протягом кількох років відсутні посади бібліотекарів.

Фахівцями головної бібліотеки у звітному році, як і в попередні роки, надавались консультації бібліотекам об'єднання з питань організації бібліотечної справи, придбання літератури шляхом тендерних закупівель, зберігання фонду, наповнення та використання баз даних для забезпечення

навчального процесу тощо. Оскільки фаховий рівень співробітників бібліотек фахових коледжів доволі високий, як і рівень організації роботи в самих книгозбірнях, то консультації надавались переважно тим бібліотекам, де відбулася заміна кадрового складу. Консультації надавались телефоном та електронною поштою, всього надано 32 консультації.

Традиційно, головною бібліотекою об'єднання у звітному році проводилися спільні заходи з фахівцями книгозбірень:

- традиційна щорічна нарада *«Діяльність сільськогосподарських бібліотек Територіального методичного об'єднання у 2020 р.: основні досягнення, проблеми, шляхи до успіху»* (січень);

- проблемний семінар *«Виховання культури пошуку і споживання інформації у студентської молоді: роль бібліотеки»* (травень);

- практичний семінар *«Що таке академічна доброчесність і до чого тут бібліотеки ЗВО»* (грудень).

Усі семінари, враховуючи карантинні обмеження і неможливість колег з фахових коледжів бути присутніми фізично, були проведені дистанційно, можливостями онлайн-конференцій на платформі Zoom. До участі в семінарі залучалася завідувач бібліотеки Глухівського агротехнічного коледжу Зуєва О. І.; нею була підготована доповідь.

Протягом звітного року директор та завідувачі відділів НБ СНАУ продовжували розробляти та редагувати інструктивно-методичні документи, що регулюють внутрішні бібліотечні процеси.

Діяльність НБ СНАУ та бібліотек об'єднання систематично висвітлюється на сайтах коледжів. На сайті бібліотеки СНАУ робота бібліотек коледжів представлена у рубриці «Бібліотусовка», підрубрика «Територіальне методичне об'єднання сільськогосподарських бібліотек» (<https://library.snau.edu.ua/teritorialne-metodichne-obyednannya-silskogospodarski-x-bibliotek-sumskoї-oblasti/>). Майже всі бібліотеки регулярно висвітлюють бібліотечні події в соцмережі Facebook.

9. Матеріально-технічна база.

Протягом звітного періоду істотних змін у матеріально-технічній базі бібліотеки не відбулося. Станом на 01.01.2022 р. площа бібліотеки становить **1034,2 м²**. Основне приміщення бібліотеки розташоване на двох поверхах одного з навчальних корпусів, функціонують філії бібліотеки в навчальних корпусах: абонемент № 2, читальна зала № 2 (в гуртожитку), абонемент № 3 та читальна зала № 3. У головному корпусі університету бібліотека розташована зала електронних видань, що забезпечує потреби користувачів в доступі до повнотекстових БД, а також обслуговує виданнями іноземними мовами. Приміщення бібліотеки знаходяться у задовільному стані, капітального ремонту не потребують. На жаль, у звітному році не вдалося завершити розпочате оновлення матеріально-технічної бази бібліотеки, ініційоване адміністрацією університету (а саме - зали, що заплановано переобладнати під open-space): придбання стільців, монітора та ремонтні роботи перенесені на наступний рік.

У зв'язку з тим, що у двох читальних залах були виділені АРМ для читачів, дещо зменшилася (на 5 місць) кількість посадкових місць в читальних залах і зараз становить **290**.

Дещо зменшилася загальна кількість комп'ютерної техніки (на кінець звітнього року – **23**). Із загальної кількості комп'ютерів 13 – це АРМ читачів, що забезпечують доступ до електронного каталогу бібліотеки СНАУ, електронної бібліотеки, електронного репозиторію, міжнародних наукометричних баз (Scopus, WoS та ScienceDirect), інших інтернет-ресурсів. Уся комп'ютерна техніка у бібліотеці, що використовується співробітниками і читачами, оновлена 1-2 роки тому.

Бібліотека має 1 ксерокс, 6 принтерів, 2 БФП. І як уже зазначалося, бібліотека отримала ще один сканер для зчитування штрих-кодів (відтепер їх загальна кількість – 4), що дозволило у звітньому році розпочати книговидачу в автоматизованому режимі на абонементі № 2.

Усі підрозділи бібліотеки оснащені комп'ютерами, підключеними до мережі Інтернет та у всіх приміщеннях є вільний доступ до бездротового інтернету Wi-Fi.

10. Персонал бібліотеки

У звітньому році відбулося зменшення кількості працівників бібліотеки на 1 штатну одиницю. Таким чином, на кінець 2021 р. в штаті бібліотеки залишилось 13 співробітників.

Усі працівники бібліотеки мають фахову освіту, з них 11 – вищу фахову. Також 1 співробітник має середню спеціальну (фахову) освіту та 1 – спеціальну (фахову) та вищу нефахову (сільськогосподарська). Два співробітники бібліотеки мають науковий ступінь кандидата наук.

Колектив бібліотеки досвідчений: стаж роботи за спеціальністю у всіх співробітників – понад 15 років, у т.ч. в даній бібліотеці. За віковим складом штат бібліотеки – 39-59 років.

У звітньому році два співробітники бібліотеки Сумського НАУ пройшли курси підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників при ННСГБ у дистанційному режимі. Потребують підвищення кваліфікації ще 4 працівники бібліотеки. В той же час, період, коли освітній процес відбувався дистанційно і читачів у бібліотеці було менше, ніж зазвичай, співробітники використовували для самоосвіти, вивчення передового досвіду вітчизняних і зарубіжних бібліотек та основних тенденцій у розвитку бібліотечної справи.

Традиційно, щомісяця (крім літніх) проводилися внутрішньобібліотечні заняття з підвищення кваліфікації співробітників НБ (за затвердженням планом). До участі у підготовці занять залучені усі співробітники бібліотеки. У звітньому році усі питання, що розглядались на заняттях, були присвячені актуальним питанням розвитку бібліотечної справи в Україні та за кордоном:

- Професійні компетенції бібліотекарів: нові стандарти та виклики часу;

- Медіакомпетентність як основна складова професійної компетентності сучасного бібліотекаря;
- Бібліотечний простір: досвід зарубіжних бібліотек щодо його організації;
- Wiki-технології: можливості використання в бібліотеці;
- Бібліотека як форма інформаційного посередництва;
- Бібліотеки та соціальні медіа: технологія взаємодії;
- Показники ефективності роботи бібліотек та сучасні критерії оцінювання якості роботи бібліотеки та ін.

Також у період карантинних обмежень і дистанційного навчання співробітники брали участь в онлайн-конференціях, вебінарах:

- науково-практичний семінар *«З толерантністю в серці»*, який проводився в рамках Міжнародного дня людей з особливими потребами;
- *«Чому бібліотеки – це серце цифрової освіти, і як зробити їхню цінність для громадян максимальною»*;
- *«Управління конфліктами у бібліотеках»*;
- *«Просування іміджу бібліотеки в соціальних мережах»* та ін.

За високий професіоналізм, вагомий внесок в розвиток бібліотечної справи, творчий підхід до виконання своїх службових обов'язків до Всеукраїнського дня бібліотек провідний бібліотекар відділу обслуговування та книгозбереження Лобода Любов Юріївна була відзначена Подякою ректора.

11. Основні відносні середньостатистичні величини

У звітному році, не зважаючи на карантинні обмеження та довготривале перебування освітнього процесу на дистанційній формі, через що відвідуваність бібліотеки залишалась дещо нижчою, все ж вдалося досягти (переважно за рахунок дистанційного обслуговування) таких показників:

- читаність – 74,8
- обертаність – 1,7
- книгозабезпеченість – 43,7
- відвідуваність – 420,3.

12. Нове в роботі бібліотеки

У звітному році у зв'язку з придбанням ще одного сканера для зчитування штрих-кодів вдалося розпочати автоматизовану книговидачу на абонементі № 2, де досі обслуговування користувачів залишалось неавтоматизованим.

На жаль, у звітному році бібліотекою була згорнута робота у двох корпоративних проектах. Причиною цього стала відсутність передплати, або передплата лише незначної кількості видань бібліотеками-учасницями, що не дозволяє продовжувати обмін записами.